

УДК 378.09(477:420):005.6

А.Є. НЄЖЕНЦЕВАЛуганський національний університет імені Тараса Шевченка,
Луганськ

ПРОБЛЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ В УНІВЕРСИТЕТАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

У статті автор розглядає поняття «управління якістю вищої освіти», аналізує підходи до його визначення та застосування у вищих навчальних закладах Великої Британії. Характеризуються сучасні критерії та стандарти, стратегії, завдання управління та забезпечення оцінювання якості освіти.

Ключові слова: *якість вищої освіти, управління, освітні стандарти, оцінювання, забезпечення якості вищої освіти, агентство з гарантії якості.*

Постановка проблеми. Вища освіта завжди була необхідною будь-якій розумній людині та державі в динамічному розвитку. Якісна освіта відображає професійну компетентність, ціннісну орієнтацію, соціальну спрямованість особи й обумовлює здатність задовольняти як особисті духовні та матеріальні потреби, так і потреби суспільства. Внаслідок цього якість вищої освіти є головним питанням будь-якої вузівської стратегії.

Ця динамічна, багатовимірна, багаторівнева концепція охоплює зміст моделі освіти, цілі, завдання і місію вищих навчальних закладів, а також специфічні стандарти кожної окремої системи, вузу, програми або дисципліни. Управління якістю вищої освіти як термін належить до процесу оцінки якості, який сконцентрований на внутрішній оцінці якості вузу або програми. Це сукупність заходів, які регулярно здійснюються в системі або на інституціональному рівні, щоб забезпечити якість вищої освіти і поліпшити її в цілому. Цей термін охоплює всі заходи щодо здійснення політики, спрямованої на підвищення якості через її планування, контроль за якістю, забезпечення якості та механізми його підвищення. Управління якістю вищої освіти пов'язане з певним набором операційних методів і дій, які розробляють та використовують для того, щоб виконати вимоги, що пред'являються до якості. Контроль за якістю передбачає моніторинг процесу і виключення з нього певних причин, що викликають незадовільні наслідки [5, с.172].

Разом з іншими країнами європейського співтовариства Україна стала на шлях вироблення єдиних підходів до якості освіти, спільних для всіх країн. 4 березня 2008 року в Брюсселі (Бельгія) Україна прийнята повноправним урядовим членом Європейського реєстру забезпечення якості (EQAR). Урядовими членами даного реєстру є 18 країн-учасниць Болонського процесу. Цей факт став надзвичайно важливим досягненням МОН України в напрямі забезпечення якості вищої освіти європейського рівня [9].

Для поступового розвитку освітньої системи України важливо розглянути досвід інших країн щодо управління та забезпечення якості вищої освіти. Велика Британія обрана для аналізу як країна з багаторічною університетською історією та високими освітніми стандартами.

Аналіз досліджень і публікацій. Зарубіжні та вітчизняні автори досліджують якість освіти одразу в кількох аспектах: соціально-філософському, освітньому та педагогічному (В. Андрущенко, В. Астахова, Л. Горбунова, М. Култаєва, М. Лукашевич, В. Лутай та інші), філософсько-освітньому та управлінському (О. Величко, А. Софрон, Т. Гусен, Д. Дзвінчук, Б. Жебровський, М. Кисіль, А. Тайджман), суспільно-економічному, соціокультурному та освітньому (К. Корсак, Р. Браун), соціологічному (В. Кушерець, М. Романенко, О. Скідун, Н. Щипачова). Серед британ-

ських вчених вивчали проблему управління якістю вищої освіти Вес Стритинг (Wes Streeting), Грем Вайз (Graeme Wise), Пол Тейлор (Paul Taylor), Денні Віддінг (Danny Wilding), Дженис Кей (Janice Kay), Елізабет Данн (Elisabeth Dunne), Джеймс Хатчинсон (James Hutchinson), Едвард Салліс (Edward Sallis). Також порівняльному аналізу якості вищої освіти в Україні та Великій Британії приділили увагу Г. Калінічева, Н. Статінова, Н. Сухова, О. Ворожейкіна.

Формулювання цілей статті. Розгляд проблеми управління якістю вищої освіти у Великій Британії.

Виклад основного матеріалу. Британські вчені визначають якість вищої освіти, аналізуючи, наскільки можливості освіти доступні студентам, допомагають їм досягнути поставлених цілей. Тобто за умови якісної освіти студентам надається ефективне навчання, забезпечується підтримка викладачів та якісна оцінка їх результатів та досягнень.

У Великій Британії вузи є незалежними, автономними організаціями, з їх власними правовими повноваженнями, як академічними, так й управлінськими. Вони не є власністю держави, хоча більшість з них залежить більшою чи меншою мірою від державного фінансування та має можливість вільно пропонувати програми й нагороди з урахуванням стану їх повноважень. Кожен університет і коледж вищої освіти несе відповідальність за забезпечення того, щоб відповідні стандарти були досягнуті і що пропонується дійсно якісна освіта [1, с.70].

Таким чином, ми можемо констатувати той факт, що при здійсненні політики стратегічного управління системою вищої освіти Великої Британії застосовується механізм довгострокового стратегічного управління, а держава застосовує механізм ліберального підходу. Основна відповідальність за академічні стандарти і якість вищої освіти лежить на окремих університетах і коледжах, кожен з яких є самостійним і самоврядним. Але у 1997 році було створено Агентство із забезпечення якості вищої освіти (QAA) для забезпечення комплексної перевірки забезпечення якості для всіх установ, які надають вищу освіту в Сполученому Королівстві. Причина введення додаткового формального зовнішнього оцінювання якості була частково результатом бажання уряду більш гнучко реагувати на рівень якості освіти, а саме:

- зробити вищу освіту більш актуальною для соціальних і економічних потреб;
- розширити доступ до вищої освіти;
- збільшити кількість студентів, при цьому знизити витрати на одного студента;
- забезпечити сумірність положень та процедур перевірки якості всередині та між установами, в тому числі для міжнародних зіставлень;
- переконатися, що вища освіта виправдовує державні кошти.

Пізніше виділили ще дві причини:

- (1) перевірка співвідношення ціни, яку сплачують студенти, та якості освіти, яку вони отримують;
- (2) впевненість у тому, що навчальні установи в змозі впоратися зі зростаючою глобалізацією вищої освіти [8].

Управління освітніми стандартами і якістю вищої освіти в університетах Великої Британії спирається на кілька основних цінностей:

1. прозорість – всі результати спостережень, міркувань та пропозицій з проведення дій, оцінювання або фінансування регулярно публікуються та доступні для всіх. Таким чином, кожен ВНЗ має можливість ознайомитися з щорічними доповідями інших навчальних закладів, визначити своє місце у порівнянні з ними та здійснити належні заходи в разі потреби;

2. оперативність;
3. підзвітність;
4. чесність і справедливість;

5. Співпраця – Велика Британія є однією з країн-ініціаторів Болонської декларації, яка має на меті створення єдиного освітнього простору, підвищення мобільності викладачів, студентів і випускників вузів, зближення позицій європейських країн в економічній, соціальній і культурній сферах [6, с.150];

6. удосконалення — кожний вищий навчальний заклад Великої Британії самостійно розробляє освітні програми, і це розвиває “дух суперництва” серед викладачів вузів, даючи змогу здобувати найкращі результати в начинні того чи іншого предмету [4, с.10-11].

Особливості сучасних критеріїв оцінювання якості освіти полягають у тому, що вони припускають: свободу для університетів у формуванні навчальних планів; особливу увагу до якості підготовки фахівців; необхідність постійного вдосконалення освітніх програм з метою підвищення їх якості; стимулювання інновацій в освітніх стандартах.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, аналізуючи систему управління якістю вищої освіти Великої Британії, можна зробити висновок, що за допомогою незалежного Агенства з забезпечення якості велика увага приділяється розвитку якості навчання, викладацького складу, наукових досліджень, матеріально-технічної бази, досягнень студентів та їх успішному працевлаштуванню в подальшому. Але університети не завжди позитивно ставляться до втручань Агенства до своєї системи управління. Також більш пріоритетними повинні стати питання посилення рівня мобільності студентів та педагогічного персоналу; забезпечення “навчання впродовж життя” через взаємодію вищої освіти з іншими секторами; більше співробітництва з працедавцями; стимулювання інтересу до науки, збільшення кількості студентів, які вивчають природничонаукові, технологічні, інженерні та математичні дисципліни.

Подальше дослідження зазначеної наукової проблеми вимагає розкриття таких аспектів: аналіз методів контролю якості, розробка змісту британської освіти відповідно до освітніх стандартів забезпечення якості; пошук нових форм, методик та технологій планування та впровадження якісного навчального процесу тощо.

Список використаної літератури

1. Граничина О. А. *Контроль качества образовательного процесса в контексте управления вузом : дис. доктора педагогических наук : 13.00.08 / О. А. Граничина.* – СПб., 2009.
2. Кісіль М. В. Оцінка якості вищої освіти / М. В. Кісіль // *Вища освіта України.* – 2005. – № 4 (14). – С. 82-87.
3. Меццєрова І. А. *Качество образования и гибкое обучение: проблемы управления Quality of education and flexible learning: problems of management : Международный научно-практический семинар, 26-28 февраля 2009 года / Федер. агентство по образованию, Мурм. гос. пед. ун-т ; [редкол.: И. А. Меццєрова (отв. ред.), Д. Г. Левитес А. Н. Саврасова]* – Мурманск : Мурманский гос. пед. ун-т (МГПУ), 2009. - 100 с.
4. Статінова Н. П. *Якість освіти у контексті інтеграції вищої школи у всесвітній простір / Н. П. Статінова // Наукові праці: науковий журнал — Чорноморський державний університет імені Петра Могили.* – Вип. 123. – 2010. – С. 9-14.
5. Сухова Н. М. *Якість вищої освіти як одна з філософських засад трансформації освіти XXI століття: європейський контекст / Н. М. Сухова // Вісник Національного авіаційного університету.* – Гуманітарний інститут Національного авіаційного університету – 2009. – № 1. – С. 170-174.
6. Brown Roger. *Quality assurance in higher education : The UK experience since 1992 / Roger Brown.* – London; New York : RoutledgeFalmer. – 2004. – 201 p.
7. Sallis Edward. *Total quality management in education / Edward Sallis* — Kogan Page; Philadelphia, London — 2003. — 155 p.

8. Агентство з гарантії якості вищої освіти Великої Британії [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.qaa.ac.uk

9. Міністерство освіти і науки України [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.mon.gov.ua.

А.Е. Неженцева

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, Луганськ

ПРОБЛЕМА УПРАВЛЕНИЯ КАЧЕСТВОМ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В УНИВЕРСИТЕТАХ ВЕЛИКОБРИТАНИИ

В статье автор рассматривает понятие «управление качеством высшего образования», анализирует подходы его определения и применения в высших учебных заведениях Великобритании. Характеризуются современные критерии и стандарты, стратегии, задачи управления и обеспечения оценивания качества образования.

Ключевые слова: качество высшего образования, управление, образовательные стандарты, оценивание, обеспечение качества высшего образования, агентство по гарантии качества.

A.E. Nyezhenstseva

Lugansk National University named after Taras Shevchenko, Lugansk

THE PROBLEM OF HIGHER EDUCATION QUALITY MANAGEMENT IN GREAT BRITAIN'S UNIVERSITIES

In the article the author considers conception of higher education quality management, analyses the approaches to its definition and implementation into the educational process of higher education establishments of Great Britain. Modern criteria and standards, strategies, quality management and ensuring have been characterized.

Key words: higher education quality, management, educational standards, quality assessment, quality assurance, quality assurance agency.